

Козачина Анна Меружанівна,
здобувач кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ

НОВЕЛІЗАЦІЯ КРИМІНАЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ЩОДО ДЕКЛАРУВАННЯ НЕДОСТОВІРНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Введення декларування майнового стану посадових осіб запроваджувалося, як один із необхідних кроків на шляху подолання корупції в Україні та вдосконалення законодавчого регулювання підвищення ефективності та спроможності функціонування механізму її запобігання. З кожним роком законодавство у сфері запобігання корупції зазнавало змін з метою приведення його у відповідність до світових стандартів, враховуючи правову сім'ю та існуючі реалії в Україні.

Спостерігається тенденція щодо посилення фінансового контролю, державних службовців України за допомогою декларування. Зокрема, вони повинні декларувати все більший обсяг інформації щодо майна та доходів, при чому не лише власних, але й близьких родичів, а також членів сім'ї.

Змінами до Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо забезпечення ефективності інституційного механізму запобігання корупції», який прийнято Верховною Радою України 2.10.2019 р. та набрав чинності 19.10.2019 р. (крім змін до статей 46, 52 Закону України «Про запобігання корупції», які вводяться в дію з 1.01.2020 р.), внесено зміни до Кодексу України про адміністративні правопорушення, Кримінального кодексу України, Закону України «Про запобігання корупції» та інших законів, значно розширивши ним зокрема і коло близьких осіб. Так, до переліку близьких осіб, які були зазначені у попередній редакції, наразі додалися: двоюрідний брат, двоюрідна сестра, рідний брат та сестра дружини (чоловіка), племінник, племінниця, рідний дядько, рідна тітка, батько та мати дружини (чоловіка) сина (дочки) (тобто свати). Крім того, членами сім'ї для вимог фінансового контролю вважатимуться особи, які спільно проживали не менше 183 днів, а не лише станом на останній день звітного періоду. Із прийняттям вищевказаних змін виникла необхідність проаналізувати їх на предмет відповідності понять «членів сім'ї» та «близьких осіб», що містяться в інших законодавчих актах України, оскільки у п. 1 ст. 3 КПК України змін щодо визначення поняття близьких осіб не внесено, а тому видається незрозумілим позиція законодавця щодо встановлення відмінностей у визначенні кола «близьких осіб», конкретність та чіткість яких необхідна в тому числі для здійснення належного досудового розслідування злочину, передбаченого ст. 366-1 КК України.

Розширення кола членів сім'ї та близьких осіб в розумінні фінансового моніторингу за неузгодженості його з КПК України ще більше ускладнює та порушує принцип правової визначеності, що зводиться до доволі високих вимог стосовно якості законів, ясності їхнього формулювання, правильного тлумачення та коректного

застосування. Тому доцільно було б вдосконалити певні нормативні позиції та позбутися окремих мовних чи технічних недоліків.

Ще однією новелою законодавства є розширення переліку відомостей, які суб'єкт декларування повинен зазначати у декларації:

1) інформацію про унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі суб'єкта декларування та членів його сім'ї; 2) отримані доходи членів сім'ї; 3) фінансові зобов'язання членів сім'ї декларанта: а) нематеріальні активи, що належать суб'єкту декларування або членам його сім'ї, у тому числі об'єкти інтелектуальної власності, що можуть бути оцінені в грошовому еквіваленті, криптовалюти; б) банківські та інші фінансові установи, у тому числі за кордоном, в яких у суб'єкта декларування або членів його сім'ї відкриті рахунки (незалежно від типу рахунку, а також рахунки, відкриті третіми особами на ім'я суб'єкта декларування або членів його сім'ї) або зберігаються кошти, інше майно. Такі відомості включають дані про тип та номер рахунку, дані про банківську або іншу фінансову установу, осіб, які мають право розпоряджатися таким рахунком або мають доступ до індивідуального банківського сейфу, осіб, які відкрили рахунок на ім'я суб'єкта декларування або членів його сім'ї.

Суттєві зміни введено і до процесу декларування, зокрема:

а) скасовано обов'язок подання декларацій громадськими активістами - фізичними особами, які займаються антикорупційною діяльністю; б) зменшено перелік умов, за наявності яких обов'язок подання декларації виникав у представників громадських об'єднань, наукових установ, навчальних закладів, експертів відповідної кваліфікації, інших осіб, які входять до складу конкурсних комісій, громадських рад, рад громадського контролю тощо.

Крім того, встановлено обмеження суб'єктам декларування на подання виправленої декларації, що відтепер можливо здійснити не більше 3 разів та лише протягом семи діб після подання первинної.

Водночас, скасовано обов'язок щодо необхідності декларування фінансових зобов'язань, розмір яких не перевищує 50 прожиткових мінімумів, встановлених для працездатних осіб на перше число звітного року. Однак, з 1.01.2020 р. повідомлення про суттєві зміни у майновому стані потрібно подавати не лише у разі отримання доходу, придбання майна на суму понад 50 прожиткових мінімумів, але й у разі здійснення видатку на таку суму. У декларації повинна бути зазначена інформація не лише станом на останній день звітного періоду, але і в разі перебування об'єкта декларування у володінні або користуванні суб'єкта декларування та/або члена його сім'ї не менше півроку.

При вчиненні адміністративного правопорушення щодо декларування недостовірної інформації можливо відсторонення особи, яка притягається до відповідальності за його вчинення або пов'язаного з корупцією правопорушення, від виконання службових повноважень. Враховуючи розмежування повноважень Національної поліції та Національного агентства з питань запобігання корупції (НАЗК) щодо

складання протоколів про вчинення адміністративних правопорушень, пов'язаних з корупцією, НАЗК складає протоколи щодо службових осіб, які займають відповідальне та особливо відповідальне становище (перелік зазначено у ст. 50 Закону України «Про запобігання корупції»), а щодо інших осіб - Національна поліція. Змінено форму урядування організації діяльності НАЗК з колегіальної на одноосібну, посиливши гарантії його незалежності.

Котляр Наталія Василівна, слухач

навчально-наукового інституту
заочного та дистанційного навчання
Національної академії внутрішніх справ
Науковий керівник: доцент кафедри
публічного управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент
Плугатир М. В.

ІНОЗЕМНИЙ ДОСВІД ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ

Чинники успішної протидії корупції вже давно відомі та апробовані міжнародною спільнотою. Це, насамперед, відкритість влади, прозорість та розумність процедур прийняття державних рішень, дієві механізми контролю за діяльністю державних органів з боку громадянського суспільства, свобода слова, свобода та незалежність засобів масової інформації. Головною лінією політики Української держави, спрямованою на інтеграцію України до світового співтовариства, наближення українського законодавства до міжнародних стандартів, є імплементація важливих положень міжнародних договорів у такій принципово нагальній сфері, як боротьба з корупцією [1, с.3]. Багатьом країнам, досить «чистим» з точки зору корупції (за рейтингом корумпованості), вдалося створити ефективний механізм протидії корупційним проявам. До таких країн слід віднести: Фінляндію, Данію, Нову Зеландію, Ісландію, Сінгапур, Швецію, Канаду, Нідерланди, Люксембург, Норвегію, Австралію, Швейцарію, Велику Британію, Австрію, Ізраїль, США, Чилі, Ірландію, Німеччину та ін. Усі вони мають деякі особливості в організації антикорупційної діяльності, але спільними для них є: бажання організації активної протидії корупційним проявам; створення відповідної правової бази; залучення до протидії корупційним проявам громадських організацій.

Корупція, по-перше, усвідомлюється урядом цих країн як серйозна проблема національної безпеки. Вона розглядається як зовнішня, так і внутрішня загроза [2, с. 15].

Розглянемо досвід окремих країн Європи та світу, які ефективно ведуть боротьбу з корупцією. Наприклад, система протидії корупції у Нідерландах включає такі процедурні та інституціональні заходи, як: